

Implementácia ESA 2010 do štvrtročných finančných účtov

Tomáš Eder, Radoslav Peter
Národná banka Slovenska

Európsky systém národných a regionálnych účtov ESA 2010 je najnovší medzinárodne porovnateľný účtovný rámec krajín Európskej únie pre podrobný opis ekonomiky. ESA 2010 bola vypracovaná v súlade s usmerneniami o národnom účtovníctve stanovenými v metodike pre systém národných účtov SNA 2008 a vstúpila do platnosti 1. septembra 2014. Štvrtročné finančné účty ponúkajú komplexné informácie o príjmoch, výdavkoch, financovaní a portfóliových investíciách inštitucionálnych sektorov, na základe ktorých by mali byť plne integrované s nefinančnými účtami. Pre tento integračný proces je dôležité, aby sa údaje zostavovali v súlade so štatistickými štandardmi. Kľúčovou zmenou pri implementácii ESA 2010 do štvrtročných finančných účtov bolo rozšírenie vykazovania jednotlivých sektorov, ako aj finančných nástrojov.

- 1 Predchodcom ESA 2010 bol Európsky systém národných a regionálnych účtov v Spoločenstve (European System of National and Regional Accounts in the Community), resp. Európsky systém (národných) účtov 1995 (European System of Accounts 1995) ESA 95, ktorý používali štáty EÚ (od roku 1999 povinne). ESA 95 nahradil staršiu metodiku nazývanú ESNÚ 79, ktorá bola obmenou meto- díky ESNÚ 70.
- 2 ESA 2010 bola prijatá Európskym parlamentom dňa 13. marca 2013 a po následnom schválení Radou EÚ bola implementovaná štátmi Európskej únie v septembri 2014.
- 3 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 549/2013 z 21. mája 2013 o európskom systéme národných a regionálnych účtov v Európskej únii.

ESA 2010

Európsky systém národných a regionálnych účtov v Európskej únii^{1,2} (European System of National and Regional Accounts in the European Union), resp. Európsky systém (národných) účtov 2010 (European System of Accounts 2010) ESA 2010 je metodika národného účtovníctva určená pre štáty Európskej únie (EÚ). Vychádza zo Systému národných účtov 2008 (System of National Accounts 2008, SNA), ktorý vznikol v spolupráci Štatistického úradu Európskej únie (Eurostat), Medzinárodného menového fondu, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, Organizácie spojených národov a Svetovej banky.

Cieľom ESA 2010, ako najnovšieho medzinárodne uznávaného účtovného rámca EÚ, je systematický a podrobný opis ekonomiky, ktorý zachytáva zmeny ekonomickej reality v podmienkach narastajúcej globalizácie. Jej dôsledkom je medzinárodná mobilita národných zdrojov a väčšia vzájomná závislosť národných ekonomík. Zvyšujúci sa podiel cezhraničných transakcií, ktoré sú vykonávané národnými spoločnosťami, spôsobuje problémy pri meraní národných ukazovateľov. Okrem toho globalizácia prináša štrukturálne zmeny vo finančnom sektore. Jeho sprostredkovateľská funkcia a štruktúra je stále zložitejšia v dôsledku finančných inovácií a pokroku v oblasti informačných a komunikačných technológií, ako aj v dôsledku regulačných zmien. Navyše sa stále objavujú nové a upravené požiadavky kladené na jednotlivé štatistiky v súvislosti s hospodárskou a menovou politikou.

ESA 2010 predstavuje metodický rámec pre mnohé (makroekonomické) štatistiky v EÚ, ktorý je ďalej aktualizovaný a harmonizovaný. Tento rámec obsahuje záväzné ustanovenia a definície pre štatistické záznamy z ekonomického procesu, a tak zaisťuje jednotnú a porovnateľnú evidenciu ekonomického vývoja vo všetkých členských krajinách EÚ. Aktualizácia má za cieľ zohľadniť zmeny v hospodárskej činnosti, ktoré sa objavili, aby sa aj

naďalej vykazovali porovnateľné, aktuálne a spoľahlivé informácie o štruktúre ekonomiky a vývoji ekonomickej situácie každého členského štátu.

V ESA 2010 sa preto dôslednejšie uplatňuje princíp vlastníctva, nastali tiež zmeny v klasifikácii inštitucionálnych sektorov, nefinančných a finančných aktív, transakcií a ostatných tokov.

Manuál ESA 2010 bol uverejnený v Úradnom vestníku ako príloha A k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 549/2013.³ Prílohu B tohto nariadenia tvorí program zasielania údajov ESA 2010.

Na rozdiel od SNA 2008 a príručky BPM6 je ESA 2010 aj právnym nástrojom, ktorý má významný vplyv na kľúčové politické rozhodnutia v Európskej únii, konkrétne na tieto oblasti:

- príspevok k prerozdeleniu rozpočtu EÚ na regionálne fondy,
- podiely národných centrálnych bánk členských štátov EÚ na základnom imaní ECB,
- postup pri nadmernom deficite,
- postup pri makroekonomickej nerovnováhe (hodnotiaca správa).

ESA 2010 A ŠTATISTIKA ŠTVRTROČNÝCH FINANČNÝCH ÚČTOV

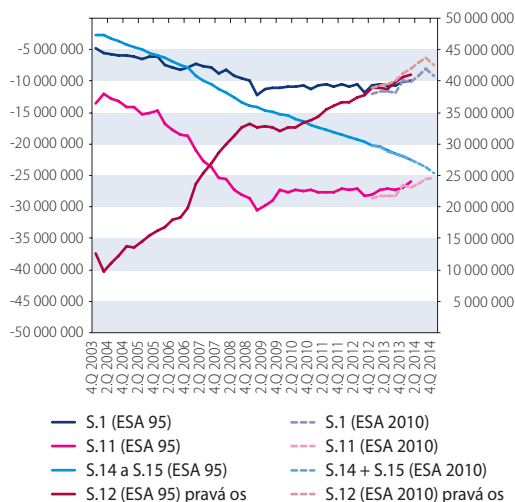
Štvrtročné finančné účty ponúkajú komplexné informácie o príjmoch, výdavkoch, financovaní a portfóliových investíciách inštitucionálnych sektorov, na základe ktorých by mali byť plne integrované s nefinančnými účtami. Pre tento integračný proces je dôležité, aby boli údaje zostavované v súlade so štatistickými štandardmi.

Údaje o štvrtročných finančných účtoch sú zbierané na základe usmernenia ECB z 25. júla 2013 o požiadavkách ECB na štatistické vykazovanie v oblasti štvrtročných finančných účtov (ECB/2013/24).

Na rozdiel od predchádzajúcich metodických zmien sa prijatie ESA 2010 v prvom rade odráža v rozšírení a štruktúre existujúcich údajov, a len relatívne málo zmien sa týka definície agregovaných sektorov a nástrojov. Vďaka tomu je ekonomic-

Graf 1 Poskytnuté, resp. prijaté pôžičky v ESA 95 a ESA 2010

Zdroj: NBS.

ký vývoj zachytený na základe metodiky ESA 95 do veľkej miery aktuálny v trende i dynamike, aj pokiaľ ide o ESA 2010. Príkladom takejto kontinuity je graf 1 zachytávajúci položku AF.4 – pôžičky poskytnuté, resp. prijaté vybranými sektormi, pričom obdobie 4Q2012 – 2Q2014 je vykázané v oboch metodikách.

Metodické zmeny by mali prispieť k lepšiemu pochopeniu vývoja ekonomiky vo finančnej oblasti, resp. poskytnúť dôležité informácie na účely menovej politiky a finančnej stability s ohľadom na peňažné presuny, identifikovať potenciálne prekážky financovania a zachytiť finančné inovácie zaznamenané v posledných rokoch, ktoré neboli zachytené metodikou ESA 95.

ŠTVRTROČNÉ FINANČNÉ ÚČTY V EUROZÓNE

ECB zostavuje štvrťročné integrované finančné a nefinančné účty podľa inštitucionálnych sektorov v spolupráci s Eurostatom. Integrované účty eurozóny, rovnako ako ďalšie typy štatistík, sú taktiež ovplyvnené zmenami v metodike. Proces prípravy a zavádzania novej metodiky je znázornený na nasledujúcej schéme.

Finančné účty sú plne v súlade s účtami nefinančnými (tzv. vertikálna konzistencia) pre sek-

tor finančných inštitúcií, vládnych inštitúcií a pre zahraničie. V sektoroch nefinančných podnikov a domácností stále existujú štatistické rozdiely medzi nefinančnými a finančnými účtami. Na druhej strane však za domácnosti a nefinančné spoločnosti neexistuje alternatívny zdroj takýchto informácií.

KĽÚČOVÉ METODICKÉ ZMENY

Kľúčovou zmenou pri implementácii ESA 2010 bolo rozšírenie vykazovania jednotlivých sektorov, ako aj finančných nástrojov, keď predchádzajúce agregované položky sa začali vykazovať samostatne, resp. s pridaním ďalších elementov. Príkladom je oddelené vykazovanie údajov za sektory domácností a neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam. Najvýznamnejšie sa však zmenil sektor finančných korporácií, ktorý sa z dôvodu rozširujúcich sa definícií rozčlenil z pôvodných piatich až na deväť subsektorov. Zmenu pohľadu na aktíva, resp. pasíva sektora finančných korporácií znázorňuje graf 2.

Nové vymedzenie subsektorov v sektore finančných korporácií v súlade so SNA 2008 a ESA 2010 prináša predovšetkým požiadavku na rozdelenie tzv. ostatných finančných sprostredkovateľov, s výnimkou poisťovní a penzijných fondov, na tri nové subsektory. To znamená správne zaradiť holdingové spoločnosti a lízingové finančné spoločnosti. Navyše sa do finančných pomocných inštitúcií presúva časť tzv. ústredí (*Head Offices*), ktoré boli doteraz vedené ako nefinančné podniky. Na Slovensku je sektorové zaradenie podnikov v kompetencii odboru národných účtov Štatistického úradu SR. Do sektora finančných pomocných inštitúcií bolo z pôvodného sektora nefinančných korporácií preradených približne 30 takýchto spoločností. Celkový počet firiem zaradených do tohto sektora je v súčasnosti zhruba 700. V sektore kaptívnych finančných inštitúcií a požičiavateľov peňazí je zaradených 30 spoločností. Tieto početnosti neznamenali pre slovenské štatistiky taký veľký medzisektorový presun, ako napr. v Rakúsku, kde ich preradenie zvýšilo aktíva a pasíva sektora finančných korporácií o 13%⁴.

K ďalším zmenám v sektorizácii finančných korporácií patrí samostatné vykazovanie fondov peňažného trhu, ktoré boli pôvodne vykazova-

Proces prípravy a zavádzania novej metodiky

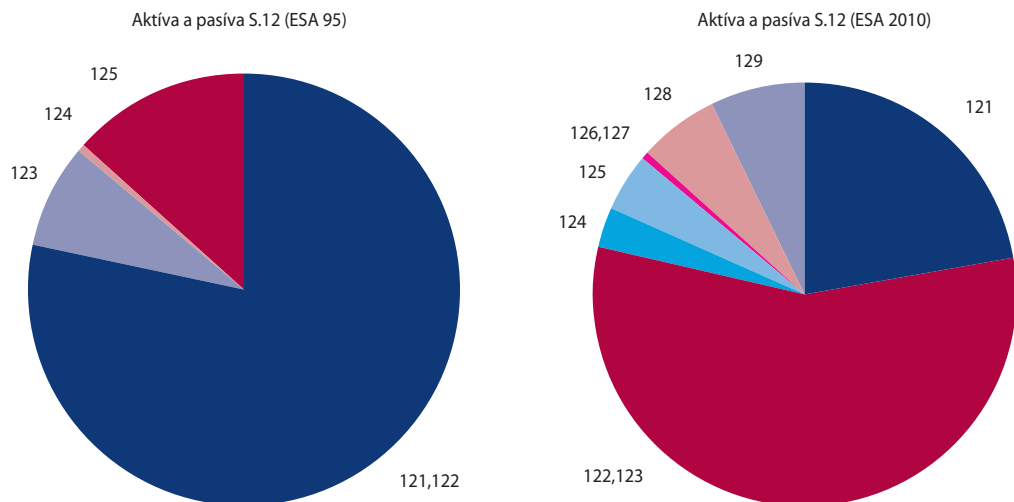

Zdroj: ECB.

⁴ Andreasch Michael, OeNB: *New financial sector delineation in ESA 2010: First assessment for the financial accounts in Austria.*

Graf 2 Aktíva a pasíva sektora finančných korporácií podľa ESA 95 a ESA 2010

Zdroj: NBS.

né ako súčasť ostatných peňažných finančných inštitúcií, a vykazovanie poisťovacích korporácií a penzijných fondov, ktoré boli v ESA 95 vykazované spoločne. Túto zmenu možno vnímať viac-menej ako kozmetickú, keďže interne tieto údaje existovali aj doteraz, je však dôležitá pre externých užívateľov štatistik.

Zmeny súvisiace s finančnými nástrojmi sa prejavili okrem pohľadávok a záväzkov hlavne v kategórii 6 Poistné, penzijné a štandardizované schémy záruk. V rámci rozšírenia tejto kategórie boli doplnené nové finančné nástroje: rezervy na uplatnenie štandardizovaných záruk, nároky na dôchodok, nároky penzijných fondov voči manažérom penzijných fondov a nároky na nepenzijné dávky.

Novovytvorená bola položka 7 Finančné deriváty a zamestnanecké opcie. Finančné deriváty boli v ESA 95 súčasťou položky Cenné papiere okrem akcií. Zamestnanecké opcie na akcie nie sú na Slovensku štatisticky významné.

Spolu so zavádzaním novej metodiky boli rozšírené aj požiadavky na vykazovanie. Jedným z hlavných rozšírení bolo vykazovanie vzťahu dlžník verzus veriteľ. Medziodvetvové väzby sú zaznamenávané za všetky sektory a pre nasledujúce finančné nástroje: vklady, úvery, dlhové cenné papiere, kótované akcie a akcie/podiely investičných fondov. Tieto údaje umožňujú analyzovať rôzne vzťahy, napríklad, akú úlohu zohrávajú domáce banky pri financovaní nefinančných podnikov, do akej miery sú banky prepojené s inými finančnými

Tab. 1 Subsektory finančných korporácií podľa ESA 95 a ESA 2010

ESA 95		ESA 2010	
S.11	Nefinančné korporácie		
S.121	Centrálna banka	S.121	Centrálna banka
		S.122	Korporácie prijímajúce vklady okrem centrálnej banky
S.123	Ostatní finanční sprostredkovatelia	S.123	Fondy peňažného trhu
		S.124	Investičné fondy iné ako fondy peňažného trhu
		S.125	Ostatní finanční sprostredkovatelia okrem poisťovacích korporácií a penzijných fondov (vrátane účelových finančných spoločností)
S.124	Finančné pomocné inštitúcie	S.127	Kaptívne finančné inštitúcie a požičiavateľa peňazí (holdingové spoločnosti a SPE, ak väčšina z ovládaných sú finančné spoločnosti)
		S.126	Finančné pomocné inštitúcie (ústredia, ak väčšina z ovládaných sú finančné spoločnosti)
S.125	Poisťovacie korporácie a penzijné fondy	S.128	Poisťovacie korporácie
		S.129	Penzijné fondy

Zdroj: NBS.

Tab. 2 Finančné nástroje podľa ESA 95 a ESA 2010

ESA 95		ESA 2010	
Menové zlato a zvláštne práva čerpania	AF.1	Menové zlato a zvláštne práva čerpania	AF.1
Menové zlato	AF.11	Menové zlato	AF.11
Zvláštne práva čerpania	AF.12	Zvláštne práva čerpania	AF.12
Obeživo a vklady	AF.2	Obeživo a vklady	AF.2
Obeživo	AF.21	Obeživo	AF.21
Prevoditeľné vklady	AF.22	Prevoditeľné vklady	AF.22
Ostatné vklady	AF.29	Ostatné vklady	AF.29
Cenné papiere okrem akcií	AF.3	Dlhové cenné papiere	AF.3
Cenné papiere okrem akcií a finančných derivátov	AF.33		
krátkodobé	AF.331	krátkodobé s pôvodnou splatnosťou do 1 roka	AF.31
dlhodobé	AF.332	dlhodobé	AF.32
Finančné deriváty	AF.34		
Úvery/pôžičky	AF.4	Úvery/pôžičky	AF.4
krátkodobé	AF.41	krátkodobé s pôvodnou splatnosťou do 1 roka	AF.41
dlhodobé	AF.42	dlhodobé	AF.42
Akcie a ostatné podiely	AF.5	Majetkové účasti a akcie/podielové listy investičných fondov	AF.5
Akcie a ostatné podiely okrem akcií podielových fondov	AF.51	Majetkové účasti	AF.51
Kótované akcie	AF.511	Kótované akcie	AF.511
Nekótované akcie	AF.512	Nekótované akcie	AF.512
Ostatné podiely	AF.513	Ostatné majetkové účasti/ podiely	AF.519
Akcie podielových fondov	AF.52	Akcie/podielové listy investičných fondov	AF.52
		Akcie/podielové listy fondov peňažného trhu	AF.521
		Iné akcie/podielové listy investičných fondov	AF.522
Poistno-technické rezervy	AF.6	Poistné, penzijné a štandardizované schémy záruk	AF.6
Čistý majetok domácností	AF.61	Technické rezervy neživotného poistenia; rezervy na uplatnenie štandardizovaných záruk	AF.61; 66
Čistý majetok domácností v rezervách životného poistenia	AF.611	Nároky na životné poistenie a anuitu	AF.62
Čistý majetok domácností v rezervách dôchodkových a doplnkových dôchodkových fondov	AF.612	Nároky na dôchodok; nároky penzijných fondov voči manažérom penzijných fondov; nároky na nepenzijné dávky	AF.63; 64; 65
Vopred zaplatené poistné a rezervy na nevyrovnané nároky	AF.62		
		Finančné deriváty a zamestnanecké opcie na akcie	AF.7; 71; 72
Ostatné pohľadávky	AF.7	Ostatné pohľadávky/závazky	AF.8
Obchodný úver a preddavky	AF.71	Obchodný úver a preddavky	AF.81
Ostatné	AF.79	Ostatné pohľadávky okrem obchodných úverov a preddavkov	AF.89

Zdroj: NBS.

5 Usmernenie ECB z 25. júla 2013 o požiadavkách ECB na štatistické vykazovanie v oblasti štvrťročných finančných účtov (ECB/2013/24).

sektormi alebo aký je podiel zahraničných štátnych dlhopisov v portfóliu domácností. Vykazovanie vzťahov dlžník verzus veriteľ vedie tiež k presnejším výpočtom konsolidovaných údajov (očistenie vnútrosektorových vzťahov).

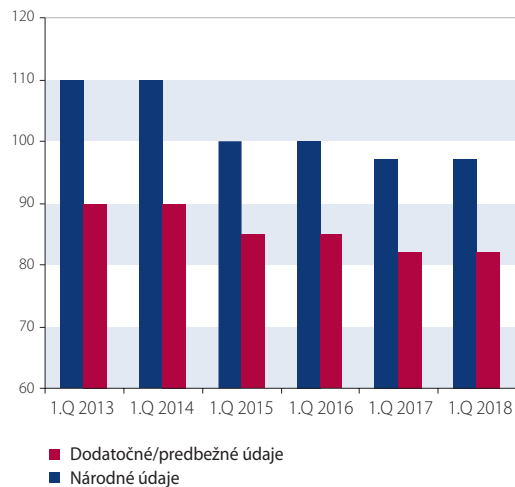
ZASIELANIE A ZVEREJŇOVANIE ÚDAJOV PODĽA ESA 2010

Od septembra 2014 sa údaje finančných účtov musia zasielať do medzinárodných organizácií v súlade s ESA 2010. Prvé zasielanie zostavené v súlade s novou metodikou bolo za referenčné obdobie druhý štvrťrok 2014. Spolu s prvým zasielaním bolo potrebné v danom termíne zostaviť údaje aj za spätné časové rady do štvrtého štvrťroka 2012. Údaje pred týmto obdobím je potrebné zostaviť do septembra 2017.

Lehota na zasielanie údajov národnými centrálnymi bankami sa podľa usmernenia ECB⁵ skrátla zo 110 kalendárnych dní na 100 dní, pričom od marca 2017 by sa mala skrútiť na 97 dní. Dodatočné, resp. predbežné údaje sa majú zasielať do 85 kalendárnych dní, od marca 2017 by táto lehota nemala prekročiť 82 dní.

Okrem skracovania lehoty pre zasielanie údajov sa v usmernení okrem iného stanovuje aj zasielanie údajov o protistranách inštitucionálnych sektorov, resp. subsektorov za cenné papiere od septembra 2015.

Graf 3 Lehoty na zasielanie národných údajov ECB

Zdroj: ECB.

V dôsledku zavádzania novej ESA 2010 bolo pôvodné zasielanie údajov za stavy a transakcie rozšírené aj o ostatné zmeny v objeme (napr. reklasifikácie). Ostatné zmeny v objeme sa zaznamenávajú a vykazujú oddelene a podrobne pre jednotlivé nástroje a sektory.

Box

Ústredia a holdingové spoločnosti

1.14 Ústredia a holdingové spoločnosti sú inštitucionálnymi jednotkami. Ide o tieto dva typy:

(1) **Ústredie** je jednotka, ktorá vykonáva riadiacu kontrolu nad svojimi dcérskymi spoločnosťami. Ústredia sa nezaraďujú do hlavného sektora nefinančných korporácií svojich dcérskych spoločností, ak nie sú všetky alebo väčšina ich dcérskych spoločností finančnými korporáciami. V tom prípade sa považujú za finančné pomocné inštitúcie (S.126) v sektore finančných korporácií. Ak ide o zoskupenie nefinančných a finančných dcérskych spoločností, zaradenie do sektora sa určí na základe hlavného podielu podľa pridanej hodnoty. Ak ústredie uskutočňuje obchodnú výrobu a táto podnikateľská činnosť prevažuje, potom sa ústredie zaradí do sektora nefinančných korporácií.

Ústredia sa podľa ISIC Rev. 4, sekcie M, triedy 7010 (NACE Rev. 2, M 70.10) charakterizujú takto: Táto trieda zahŕňa dohľad a riadenie iných jednotiek spoločnosti alebo podniku; strategické alebo organizačné plánovanie

a rozhodovacia úlohu spoločnosti alebo podniku; vykonávanie prevádzkovej kontroly a riadenie každodennej prevádzky spriaznených jednotiek.

(2) **Holdingová spoločnosť**, ktorá má v držbe aktíva dcérskych korporácií, ale nevykonáva žiadne riadiace činnosti, je kaptívnou finančnou inštitúciou (S.127) a je klasifikovaná ako finančná korporácia.

Holdingové spoločnosti sa podľa ISIC Rev. 4, sekcia K, trieda 6420 (NACE Rev. 2, K 64.20) charakterizujú takto: Táto trieda zahŕňa činnosti holdingových spoločností, t. j. jednotiek, ktoré vlastnia aktíva (vlastnia väčšinový podiel kmeňových akcií) skupiny dcérskych korporácií a ktorých hlavnou činnosťou je vlastníctvo skupiny. Holdingové spoločnosti v tejto triede neposkytujú žiadnu inú službu spoločnostiam, ktoré kapitál vlastnia, t. j. nespravujú ani neradia iné jednotky.

Zdroj: Manuál ESA 2010.

Referencie

1. Andreasch Michael, OeNB: New financial sector delineation in ESA 2010: First assessment for the financial accounts in Austria.
2. Deutsche Bundesbank: Methodological changes in the financial accounts – background, approach and selected results, Monthly Report, October 2014, p. 13-26.
3. European system of accounts - ESA 2010, European Commission.
4. Manual on the changes between ESA 95 and ESA 2010, Eurostat.
5. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 549/2013 z 21. mája 2013 o európskom systéme národných a regionálnych účtov v Európskej únii.
6. Usmernenie ECB z 25. júla 2013 o požiadavkách ECB na štatistické vykazovanie v oblasti štvrťročných finančných účtov (ECB/2013/24).